

George Lakoff viser hvordan høyresiden har klart å vinne kamp

Valgbarhet og

Jan Grue

MED ANDRE ORD

Det er sommer i Berkeley. Det innebærer at det er godt over 30 grader i solen, og at storsalen i det ikke-luftkondisjonerte International House minner om en pent møblert badstue. Likevel var salen fylt til randen forrige torsdag for å høre en språkviser snakke om politikk. Nei, det var ikke Noam Chomsky, og George Lakoff, som holdt foredraget, ville neppe likt å bli forvekslet med sin tidligere kollega.

Chomsky er berømt for to ting. Vel, tre. Han var mannen som i praksis grunnla moderne språkforskning som disiplin, han har vært en utrettelig kritiker av amerikansk utenrikspolitikk, og: Han har opprettet vannrette skott mellom de to delene av sin virksomhet. For Chomsky er språket som vitenskapelig studieobjekt fullstendig avpolitisert. Professorer på dagtid, aktivist etter mørkets frembrudd.

Ikke så for Lakoff. På 1960-tallet arbeidet han med å videreutvikle Chomskys teorier, men siden da har han orientert seg i stadig større grad mot et tverrfaglig felt der språkvitenskap, statsvitenskap og hjerneforskning inngår som likeverdige komponenter. Det var ikke et pent brudd. Perioden ble senere kjent som The Linguistics Wars, og Lakoff fikk rykte på seg for å være kolerisk inntil det

«En hjerne fra det attende århundre er for Lakoff en hjerne som tror den er rasjonell i matematisk-logisk forstand»

usunne. Men han har roet seg betraktelig siden den gang. Kanskje skyldes det at han nå retter aggresjonen vekk fra, heller enn direkte inn mot, fagfellene sine. Der han tidligere kranglet med Chomsky om til

FAKTA

Saken:

■ Jan Grue forteller i denne artikkelen om professor i kognitiv lingvistikk ved University of California, George Lakoff, og hans arbeid med betydningen av metaforer for politisk tenkning.

■ Lakoff har utgitt blant annet «Metaphors We Live By» (sammen med Mark Johnson, 1980) og «Philosophy In The Flesh» (1999). Han grunnla den venstreorienterte tankesmiem Rockridge Institute, som ble nedlagt i april i år.

■ Lakoff understreker at valgere ikke forholder seg til valgpropaganda gjennom fakta og slutninger fra fakta. I stedet står kampen om å etablere verdensbilder.

■ Grue mener Lakoffs budskap kan tas til etterretning og tilpasses den kommende norske valgkampen. Det holder for eksempel ikke for venstresiden å svare at man godt kan sette ned skattene litt, for den historien får ingen lykkelig slutt. I stedet må venstresiden artikulere og gjenta en annen historie, der et samfunn består av mer enn en serviceskranke, skriver han.

Forfatteren:

■ Jan Grue er stipendiat i språkvitenskap.

dels svært esoteriske språktekniske spørsmål, har han nå funnet en enda større skyteskive: Det republikanske parti.

Foredraget Lakoff holdt i Berkeley, og boken det var ment å promotere, het «The Political Mind: Why You Can't Understand 21st Century American Politics With an 18th Century Brain». Slik er det jo gjerne med politiske traktater i USA – titlene skal sikre at innholdet ikke er til å misforstå.

En hjerne fra det attende

århundre er for Lakoff en hjerne som tror den er rasjonell i matematisk-logisk forstand. Bare fakta og slutninger fra fakta; følelser og affekt skal holdes utenfor de kognitive prosessene. Instrumentell rasjonalitet av

dette slaget har knapt nok vært i vinden på en del tiår, i hvert fall ikke i vitenskapelige kretser. Men. Lakoffs tese er at venstresiden i amerikansk politikk oppfører seg som om det var slik gjennomsnittsvergeren forholdt seg til valgpropaganda. Demokratene må lære at vi trenger følelser og fortellinger for å kunne tenke, sier Lakoff, for det har republikanerne forstått for lengst.

«For lengst» betyr i denne sammenheng midten av 60-tallet, da Richard Nixon begynte å planlegge sitt store politiske comeback. Det republikanske partiet lå ikke særlig godt an på dette tidspunktet – siden Roosevelt ble valgt for å rydde opp etter den katastrofale udugelige Herbert Hoover hadde demokratene hatt kontroll over den lovgivende, dømmende og utøvende makt nærmest kontinuerlig. (Med unntak for Eisenhower-årene.) Nixon & Cos strategiske grep var, igjen ifølge Lakoff, å hanke inn den konservative delen av arbeiderklassen ved å appellere til verdspørsmål – ved å snakke mer om flaggbrenning og seksualmoral enn om økonomiske spørsmål.

Dette er naturligvis ikke en analyse Lakoff er alene om. Skribenter som Thomas Frank («What's the Matter with Kansas») har anvendt den på USA i nyere tid, og Magnus Marsdal har tilpasset den til norske forhold. Så hva er særpreget ved Lakoffs resonnement?

Vel, rent bortsett fra at han var ganske tidlig ute på feltet, har Lakoff forsøkt å koble den politiske analysen til sitt tidligere arbeide innen språkvitenskap, nærmere bestemt *metafor-teori*. I korte trekk besto bidraget hans i å påvise at metaforer ofte lar seg forklare gjennom generelle kognitive mekanismer, heller enn som tilfeldige uttrykk for språklig kreativitet. Når vi kan si om en person at hun er et varmt menneske, og bli forstått i ikke-bokstavelig forstand, har det å gjøre med den underliggende mentale forbindelsen mellom fysisk varme og sosial utadvendthet. Slike forbindelser er ikke arbitrære, sier Lakoff, men oppstår på bakgrunn av kroppslige erfaringer. Fysisk kontakt med et annet menneske innebærer å kjenne kroppsvarmen, og jo sterkere denne forbindelsen blir, dess mer naturlig kjennes metaforen.

I bøker som «Metaphors We Live By» og «Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind» har George Lakoff skrevet om de interkulturelle og kulturspesi-

STRATEG: Nixon forandret det politiske landskap i USA ved å snakke

ikke sidene ved metaforer og språklige kategorier. Han maler som regel med bred pensel; det skaper både fordeler og ulemper når han kaster seg over politiske spørsmål. Kan hende forklarer det også hvorfor han nøt en intens, men kortvarig stjernestatus innad hos demokratene.

Politisk metafor-teori tilsier at høyresiden har nådd frem med sitt budskap fordi de har benyttet en uhyre robust fortolkningsramme der statsapparatet forstås som